

Prologas

Vieną balandžio dieną, maždaug apie vidurdienį, Karlstado gėlių parduotuvė gavo keistą užsakymą. Gerberą telefonu užprašė asmuo, pageidavęs, kad linkėjimų kortelėje būtų įrašytas kitas, ne tikrasis jo vardas. Gėlę reikėjo įteikti aštuonioliktą valandą „Skalos“ teatre, Vakarų aikštės gatvėje 1. Instrukcija buvo aiški ir išsami, persmelkta rūpesčio dėl galimų nesklandumų, jei užduotis nebūtų idealiai įvykdyta. Atrodė, kad skambinusiame asmeniui viskas be galo svarbu.

Vėsų pavasario vakarą be penkių minučių šeštą gėlių parduotuvės darbuotoja iškeliavo į „Skalos“ teatrą, nešina įvyniota gerbera su kortele, kurioje parašyta:

• Ar prisimeni mane? Kaip galėtume pamiršti... Susitik su manimi Didžiojoje aikštėje čia, Karlstade, 22 valandą. Atlape būsiu įsisegusi ramunę. Ilzė

Gėlė buvo palikta bilietų kasos langelyje, o gėlių parduotuvės tarnautoja paaiškino, kam ją įteikti ir įteikti aidint

finaliniams aploclismentams. Jos paaiškiniiai buvo tikslūs ir išsamūs, kad nebūtų prašauta pro šalį. Tada ji grįžo namo ir jiedu su vyru vakarieniaudami svarstė, kokius tarpusavio santykius galėtų reikšti šis *practical joke**.

– Ji tikriausiai be galo ji myli, – tarė gėlių parduotuvės tarnautoja, matyt, keistai svajingu balsu, nes sutuoktinis, sėdintis prie stalo savo nuolatinėje vietoje, bematant suklu-so ir sunerimo.

– Tokios moterys juk nemyli, – tarė jis.

– Manai, jis svetimauja?

– Juk tokių nesąmonių savo vyrui niekas nekrečia.

– O gal reikėtų.

– Jei moterys pasirenka tinkamus vyriškius, vėliau ne-reikia maivyti ir šitaip išsidirbinėti. O argi aktoriai nėra pagarsėję meilės nuotykliais?

Gėlių parduotuvės tarnautoja, atidėjusi į šalį peilį su ša-kute, tarė:

– Ji buvo tokia susirūpinusi. Skambino keletą kartų klausdama, ar mes teisingai užrašėme atviruką, priminė, kad vietoje jos vardo ten turi būti parašyta „Ilzė“. Tris kar-tus padiktavo paraidžiui, o pusę šešių ir vėl paskambino tikrindama, ar mes jau pakeliui. Buvo ir susidrovėjusi, ir ryžtinga. Gana įkyri, bet čia pat atsiprašė, kad sukelian-ti papildomų rūpesčių. Tai savotiškai jaudino. Ir vis dėlto keista.

* Akivaizdus pokštas (*angl.*). (*Vert. past.*)

Estera Nilson pasiekė amžių, kai sulaukusi gimtadienio pasijunti senstanti. Šitaip jaustis ėmė maždaug trisdešimt septynerių. Per pastaruosius penkerius metus ji paskelbė dar keturis plonus tomelius, tai buvo glaudūs tekstai: du antilyriškos poezijos ir du filosofinių tyrinėjimų. Dėl meilės, tai ji iki kaklo pasinėrusi į nepertraukiamą tėkmę, savęs nevaržė. O tiksliau – įžvelgė, kad tokia patirtis visada verčia rizikuoti ir gali atsverti pasibjaurėjimą ar nuobodybę, pasyvų gyvenimą, kuriame tėra tik nesėkmės baimė ar baimė būti atstumtai.

Galima sakyti ir taip, kad cinike ji netapo, kad kentė dėl ypač naivios nepriklausomybės nuo išankstinio nusiteikimo: kiekviena situacija ir kiekvienas žmogus yra nauji, juos būtina vertinti kitaip, kiekvieną asmeniškai, ir gebėti, priešinantį gamtos diktatui, su kiekvienu elgtis taip, kaip reikia.

Per pastarąjį pusmetį ji parašė savo pirmąją pjesę, ją šį rudenį statys regioninis Vesteroso teatras. Pjesė jos gyvenimui suteiks naują posūkį, tačiau to ji kol kas nenu-

tuokia. Kūrinys vadinosi „Trise“ – liūdnas meilės kančių apmąstymas. Estera Nilson ketino sumanymą išreikšti remdamasi psichologinio realizmo metodu, jai atrodė, kad idėją ji taip ir perteikė. Tačiau kritikai supras tai kaip absurdo teatrą.

Rugpjūtį, per pjesės aptarimą su trupe, ji sutiko aktorių Olofą Steną. Estera nebuvo girdėjusi šios pavardės, tad jo nepažino, tačiau jau pirmo ilgo susitikimo, trukusio visą dieną, pabaigoje pajuto sielai gerai pažįstamą virpulį ir nė neketino jo slopinti. Tai, koks jo žvilgsnis užtrukdavo jos akyse – tyras, pažeidžiamas ir atviras, – ir tas gilus melodingas jo balsas, kada prabildavo, – ar kai tylėjo ir jokia banalybė neišsprūdo jam iš lūpų, veikiau santūriai laikėsi stebėdamas, – ir tai Esterai labai patiko. Visa kita – puikiai pažįstama: sutampanti abipusė chemija, atradus vienam kitą, kai tarsi nebėra prasmės dvejoti ar svarstyti. Įsimylėjimas esti nebylus, be jokios sintaksės, kad ir kiek pastangų įdėtum, mėgindamas jam suteikti abėcėlės pavidalą.

Olofas Stenas dėvėjo jautienos raudonumo marškinius, tarsi ir per šiltus tam metų laikui, tačiau juos vilkėdamas atrodė gaiviai. Pirmasis klausimas, kurį jam uždavė Estera, – kaip rašomas jo vardas ir pavardė.

– Su f ir e, – tarė jis, dar sykį įdėmiai į ją pažvelgdamas, tarsi viską būtų supratęs.

„Trise“ pasakojo apie vyrą, įkalintą nelaimingoje santuokoje ir sutikusį kitą moterį, tačiau nedrįstantį palikti žmonos. Pjesė nebuvo pranašiška. Nieko nėra pranašiško.

Tai, kas atrodo kaip ateities įžvalga, tėra daugiau dėmesio praeičiai. Tai, kas įvyko, anksčiau ar vėliau ir vėl įvyks, kur nors, kada nors. Ir ne taip jau retai – tam pačiam asmeniui, nes žmogui būdingi savi stereotipai.

Kai trupė gerokai po pietų baigusi darbą pabiro į visas puses, Estera dairėsi Olofo Steno, kad užduotų kokį nereikšmingą klausimuką, jam sugalvoti prireikė kelių minučių. Iš elgsenos, kai jie susitiko, Esterai atrodė akivaizdu, kad jis nepriklauso išskirtiniams. Vakare ji sėdo į traukinį, kad iš Vesteroso grįžtų namo ilgesio persmelktomis ląstelėmis, nervais ir kraujagyslėmis. O kai nuo centrinės stoties Flemingo gatve kilo aukštyn, įsisvajojo apie apkabinimus ir visa kita.

Rytojaus dieną į Stokholmą jo namų adresu nusiuntė savo naujausią eilėraščių rinkinį su linkėjimo žodžiais, ilgokai suko galvą, kad parašytų lengvai ir nerūpestingai. Ir jau savaitgalį, po septynių dienų, kai Olofas grįžo namo, ją pasiekė ranka rašytas padėkos laiškas. Jis pažadėjo labai įdėmiai paskaitysiąs. Tada Estera ir vėl paklausė, ar jiedu negalėtų kada nors per repeticijų pertrauką išgerti kavos. Prabėgo savaitgalis ir pora šiokiadienių, tada jis paskambino iš Vesteroso ir pasakė perskaitęs jos knygą, jam patikusi. Apie kavos gėrimą tada neprisitarė. Bent jau Estera neišgirdo. Kur kas vėliau ji suprato, kad pasiūlymui jis pritarė, tačiau taip paslėptai ir painiai, jog ji nesuvokė: kai jie kalbėjosi, jis paminėjo savaitgalį praėjęs pro kavinukę Skonės

gatvėje, kurios anksčiau nepastebėjęs, nors ji atrodžiusi gan jauki. Ar ji ten buvo kada užsukusi?

Jie per menkai dar vienas kitą pažinojo, kad Estera suprastų jį mielai norint susitikti ir išgerti kavos. Nesusikalbėjimų dar daugiau atsirado, kai, nesulaukęs Esteros atsako, jis pratęsė mintį: kava jis nesižavi, o juo labiau – sėdėti kavinėse, bet išimtį, žinoma, galima padaryti – netoliese atidaryta nauja vietelė.

Tai buvo subtilu, toks ir buvo sumanymas. Pamažu Estera pripras prie Olofo Steno pritarimų neigiant ir taps labiausiai patyrusia jų interpretuotoja.

Estera, pamaniusi, kad jos kvietimui išgerti kavos nepri-tarta, atsitraukė, pasijuto nesmagiai – bus klaidingai supratusi signalus – ir švelniai liūdėjo, kad tvyrojusi neabejotina simpatija nevirš maloniu susitikimu.

Jos tylėjimas paakino Olofą po savaitės paskambinti ir paklausti, gal jiedu galėtų susitikti ir aptarti keletą klausimų dėl jo vaidmens personažo, to, kurį ji sukūrė. Jis sakė trečiadienį turįs paskirtą laiką pas stomatologą Stokholme. Susitikę „Pelikane“, valgydami troškintus makaronus su dešra, jie pradėjo pokalbį.

Olofas ir Estera buvo tarsi du krumpliaraičiai. Krumpliaraičiai neišsiriegia vienas į kitą, nesusilydo. Jie nepameta nuovokos apie tai, kur vienas pradeda, kitas baigia, nors vienas kitą ir veikia, juda pirmyn dėl vienas kito, yra tobulai vienas kitam sukurti. Taip atrodė Esterai. Pats vienas krumpliaratis tebūtų vietoje styrantis dantratis, be paskirties ir sukimosi. Gali toks ir būti, bet suktis reikia dviejų. Kad krumpliaraičių vidinė jėga ir tikslas būtų įgyvendinti. Veikia, deja, ir trys. Mechaniniu požiūriu – tiesiog puikiai.

Pasirodo, Olofas Stenas jau gerą dešimtmetį buvo vedęs gydytoją, ši iš jūdviejų Siodermalo namų Stokholme išvykdavo savaitę dirbti į Burlengės kliniką. Žmona, vardu Eba Silfveršiold, buvo mirusio dailininko Gustafo Silfveršioldo, dar nuo klasikos laikų nepranokstamo švedų kultūros istorijoje, dukra. Olofas su žmona gyveno tarsi kiekvienas sau, tačiau savaitgalius ir vasaras praleisdavo kartu. Iš ankstesnių santuokų abu turėjo dabar jau atskirai gyvenančius vaikus.

Esterą tai be galo nuvylė. Olofas savo santuokos nei slė-

pė, nei viešino, jie paprasčiausiai apie tokius dalykus nesi-kalbėjo, tačiau Esterai, matyt, atrodė, kad jam būtų derėję paminėti žmoną, užuot nedvejojant vartojus vienaskaitos pirmąjį asmenį, kai kalbėdavo apie savo gyvenimą. Vos tik atslūgus nusivylimui, ji linko manyti, kad jo gudravimas ir jūdviejų nedvejotinas artumas liudija: jų santuoka braška. Kaip nors kitaip tiesiog neįmanoma suprasti.

Kada nors juk turi nutikti kitaip negu visais kartais, juk negali viskas nuolatos baigtis vienodai, žmonės taigi nėra identiški. Jei tik ji šiek tiek pasistengtų, vieną gražią dieną įvykių eiga atitiktų jos idealų pasaulio vaizdinį.

Prabėgus mėnesiui nuo jų pirmojo susitikimo, vieną penktadienio vakarą Estera, krečiama drebulio iš begalinio ilgesio, paskambino Olofui žinodama, kad jis namie, Stokholme, vienas. Jie ilgokai kalbėjosi. Pokalbiui maždaug įpusėjus, Estera užsiminė, kad Olofas nuolat jos mintyse. Atsakymas neužtruko – Esterą Nilson pripildė tarsi kokių linksminamųjų dujų ir privertė pašokti ligi dangaus iš savo guolio lovoje Sankt Jorano gatvėje.

– Taip pat yra ir man, – tarė jis, lyg tarp kita ko pranešdamas, kad žmona budi ir grįš ne anksčiau kaip rytoj.

Ragelyje įsivyravus tylai, pridėjo:

– Tai ką dabar darom?

Tokioje aukštybėje mintys išretėjo, todėl Estera neatkreipė dėmesio, kad klausimas formuluotas visai kaip ir anksčiau: su tokia pat užmačia, tik negeistiniais padariniais.

„Ką darom? – pamąstė ji. – Mane kamuoja ilgesys, o tu pradedi planuoti savo skyrybas, štai ką mes darome.“

– Kitąkart, kai būsi namie, galėsime nuceiti taurės vyno, – pasakė ji.

– Galėsime.

– Galvoju, ką tu neseniai pasakei.

– O ką pasakiau?

– Kad esi „sielos klajoklis“ ir kad visada norėjai toks būti. Ir kad „aktoriai – tai žmonės be tapatybės“, žmonės, „stokojantys šerdis“. Norėčiau daugiau apie tai išgirsti. Manau, gerai savo viduje turėti nerimastingąjį „aš“, jeigu apie tai kalbi. Gerai, kad netiki esąs ir liksiąs vienintelis ir nedalomas. Jautiesi ne tiek suvaržytas, nes nebereikia saugoti savo šventojo „aš“.

Ji norėtų ir daugiau išgirsti apie tai ir pamatyti, o sykiu gal net permąstyti savo suvokimą. Estera pasidžiaugė jo preciziškais samprotavimais, bet ne jie traukė ją. Įsimylėjimas yra ne filosofuojamas, o primityvus. Žmogus myli tuos, kuriuose randa laisvą erdvę savo gyvenimui, su kuriais jaučiasi namie, jaučiasi patogiai, ir visai nesvarbu, ar jų dviejų dalys papuvusios, ar sveikos, nutrintos ar blizgiai švytinčios.

– Nemanau, kad kas nors anksčiau būtų norėjęs išsamiau išgirsti, ką noriu pasakyti, – tarė Olofas.

Estera dar ilgai gulėjo po vidurnakčio, vis plačiau įsisvajodama. Kad jo santuoka bemaž jau nutrūkstanti, nekyla jokių abejonių. Tereikia palaukti.